

Prøven i Teoretisk Pædagogikum 2023-24

Tema 2: Mangfoldighed og læring i fag

Temaets legitimering

Over 70% af en ungdomsårgang søger i dag i gymnasiet efter grundskolen. Gymnasiet er præget af mangfoldighed og stor faglig spændvidde i en elevgruppe, der afspejler samfundets brede vifte af sociale og kulturelle baggrunde.¹ I fagbladet Gymnasieskolen tematiserer flere artikler de didaktiske udfordringer i 'det rummelige gymnasium'.² Lene Larsen mener, at "gymnasielærere i dag står overfor en stor opgave. Der er en stor faglig diversitet mellem eleverne, en række elever har trivselsproblemer, elever kommer med forskellige kulturelle baggrunde."³

Den nye mangfoldighed i gymnasiet har også politikernes bevågenhed. I valgkampen i efteråret 2022 var der stor uenighed om en elevfordelingsplan med det formål at undgå en stigende polarisering,⁴ herunder etnisk opdeling mellem gymnasierne. I forlængelse heraf pointerer bl.a. Henrik Nevers, formand for Dansk Gymnasier, at succesfuld integration handler om mere end elevfordeling. Politikerne skal derfor også tænke over, "hvordan gymnasierne kan skabe de bedste vilkår for, at elever fra alle baggrunde får så meget ud af det som muligt. To oplagte bud – som begge har forskningsmæssig evidens for at gøre en forskel – er lærernes og ledelsens evne til at forstå og italesætte elevernes forskellighed på en positiv måde samt mangfoldighed i lærerstaben på gymnasierne."⁵ Han understreger også, at det er en tids- og resursekrævende opgave at tilpasse undervisningen til den mangfoldige elevgruppe.

Opgaveformulering

Du skal inden for temaet 'Mangfoldighed og læring i fag' udarbejde en problemformulering med udgangspunkt i din undervisning. Ud fra problemformuleringen skal du analysere og vurdere et eller flere **undervisningsforløb** i et af dine fag eller i fagligt samspil, hvor du i dine didaktiske valg har haft særlig

¹ Anne Holmen og Lars Ulriksen (2020). Det brogede gymnasium. I Jens Dolin m.fl. (red.). Gymnasiepædagogik – en grundbog. 4. udgave. Side 102ff. Hans Reitzels Forlag

² Se fx:

<https://gymnasieskolen.dk/articles/laerere-har-fokus-paa-trivsel-og-det-virker/> og

<https://gymnasieskolen.dk/articles/opraab-fra-psykolog-gymnasiers-indsats-mod-mistrivsel-halter/>. Se også linket i note 3.

³Rasmussen, J. (2022). Forskere: Ja, det er udfordrende at motivere eleverne:

<https://gymnasieskolen.dk/articles/forskere-ja-det-er-udfordrende-at-motivere-eleverne/>

⁴ Se fx Gymnasieforskning nr. 23, 2021. Temaet i dette nummer er planerne om nye elevfordelingsmodeller.

⁵Henrik Nevers, Madeleine Steenberg William, Tim Whyte (2022). "Et mangfoldigt gymnasium er faktisk bedre for alle elevers trivsel og præstationer" Altinget 06.10. <https://www.altinget.dk/uddannelse/artikel/aktoerer-et-mangfoldigt-gymnasium-er-faktisk-bedre-for-alle-elevers-trivsel-og-praestationer>

*fokus på at skabe et læringsmiljø med deltagelsesmuligheder for alle. Problemformuleringen skal fokusere på et eller flere aspekter ved temaet, som det fx er udfoldet nedenfor. **Du skal** inddrage såvel almen didaktik som fagdidaktik, og dine didaktiske valg skal begrundes både teoretisk og praktisk. **Endelig skal** du forholde dig til, hvordan din analyse og vurdering kan indgå i didaktisk udviklingsarbejde i din undervisning eller på skolen fremover.*

Se i øvrigt om krav til opgaven i [Studieordningen for Uddannelsen i teoretisk pædagogikum](#).

Invitation til anden litteratur og forskning

Begrebet mangfoldighed betegner tilstedeværelsen af synlige og ikke-synlige forskelle mellem mennesker fx relateret til social, kulturel og økonomisk baggrund og ressourcer, etnicitet, religion, køn, seksuel orientering. Amerikansk forskning dokumenterer, at det styrker læring og dannelse for alle elever at gå på en mangfoldig skole.⁶

Holmen og Ulriksen understreger, at en flerkulturel undervisning er en respons på diversitet i befolkningen og blandt eleverne. Ved at etablere en ny fællesmængde af erfaring og trække på alle elevers erfaringshorisont, ophæver man den nationalt og socialt identificerede "implicitte elev". Når alles erfaringshorisont på den måde inddrages, bliver mangfoldighed ikke et problem, men en resurse.⁷

Anke Piekut⁸ understreger, at det er vigtigt at signalere et positivt forhold til 'tolerance for forskellighed' i et fællesskab fx i forbindelse med social, køns- og etnisk forskellighed. Derved undgår man, at nogle elever andetgøres med udgangspunkt i en 'førstehed' - dvs. dét, der ofte implicit er privilegeret som det naturlige, det forventede, det acceptable og det anerkendte i den didaktiske og pædagogiske kontekst.

At klassisk ulighed i gymnasiet mht. fordeling af økonomisk, social og kulturel kapital resulterer i udsathed for de ringere stillede elever, er almindelig kendt. Noemi Katzenelson⁹ m.fl. fra CeFU har undersøgt spørgsmålet om psykisk mistrivsel nærmere, og fundene peger på, at vi må tænke mangfoldighed på en ny og mere kompleks måde. Hun supplerer derfor begrebet 'klassisk udsathed' med 'ny udsathed' som et langt bredere kulturelt og socialt fænomen, der trækker spor på tværs af sociale lag, og som potentielt kan ramme alle unge. Det er koblet til det øgede fokus på effektivisering, fremdrift, tidsoptimering og forandringer på arbejdsmarkedet. Katzenelson m.fl. skelner mellem fem grupper af unge, når det gælder trivsel og mistrivsel.

⁶ Se bl.a. [The Century Foundation](https://tcf.org/content/report/how-racially-diverse-schools-and-classrooms-can-benefit-all-students/) <https://tcf.org/content/report/how-racially-diverse-schools-and-classrooms-can-benefit-all-students/>

⁷ Anne Holmen og Lars Ulriksen (2020). Det brogede gymnasium. In: Jens Dolin m.fl. (red.). Gymnasiepædagogik – en grundbog. 4. udgave.

⁸ Piekut, A. (2021). Othering and belonging in education: master and counter-narratives of education and ethnicity. In Kluge og Lundholdt, *Routledge Handbook of Counter-Narratives*.

⁹ Katzenelson, N. et al. (2021). Ny udsathed: nuancer i forståelser af psykisk mistrivsel. I Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning, vol. 2, iss. 2 <https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.2535-8162-2021-02-01>. Om de fem typer, se figur 1 og 2.

Hør også interview med med Noemi Katzenelson i denne podcast: <https://www.gl.org/nyt/Sider/Ny-udsathed--om-unges-mistrivsel.aspx>

Beck og Paulsens skelner¹⁰ på baggrund af deres analyser af klasserum imellem fire kulturelle regimer, som betegner forskellige måder at håndtere mangfoldigheden på i en klasse. I det monokulturelle regime assimileres eleverne ind gymnasieskolens majoritetskultur, i det multikulturelle regime accepteres elevernes forskellighed uden at skabe interaktion imellem dem, og først i det interkulturelle og transkulturelle regime arbejdes der bevidst fra skolens og lærernes side med en ny forståelse af mangfoldigheden og de kulturelle forskelle.

Peter Hobel¹¹ peger med henvisning til James A. Banks på vigtigheden af, at lærere er kritisk bevidste om deres eget kulturelle udgangspunkt, og om undervisningen indtænker elevernes mangfoldige baggrunde og hverdags erfaringer ved fx at arbejde med det, som Olga Dysthe kalder 'optag'.¹² Lærerne og eleverne må også undersøge om læremidler har et monokulturelt eller interkulturelt perspektiv. Karen Risager analyserer læremidler i et mangfoldigheds- og kulturperspektiv.¹³

Lotte Hedegaard-Sørensen understreger, at det er vigtigt for en gymnasielærer at kende til og anerkende elevernes forskelligheder og skaber lige muligheder for alle elever ved at overveje, "hvordan undervisningen skal foregå, hvilke læremidler han eller hun bruger, og hvilke temaer klassen skal arbejde med". For Hedegaard-Sørensen er den store diskussion, "hvordan vi tilpasser undervisningen til diversiteten blandt eleverne."

For at styrke gymnasiefremmede elevers deltagelse i undervisningen i de naturvidenskabelige fag har man i projektet "Mønsterbrydende Science" arbejdet med didaktiske metoder til at åbne fagligheden for eleverne gennem en mere involverende og dialogbaseret undervisning med afsæt i nogle konkrete øvelser, der søger at skabe en bro til fagsproget.¹⁴

Nadia Mansour viser i sin forskning, hvordan man kan inddrage erfaringer fra elever med anden etnisk baggrund i danskundervisningen gennem læsning af multikulturel litteratur, dvs. tekster, der handler om minoriteter og kulturel mangfoldighed i Danmark.¹⁵ Christina Hedman fokuserer i sin forskning på, hvordan flersprogede unge har det bedre og lærer mere, hvis de får lov til at bruge både deres første sprog og andre sprog og at deres flersprogethed anerkendes og italesættes som en ressource i undervisningen.¹⁶ På EMU

---

¹⁰ Beck, S. og Paulsen, M. (2011:139ff). Mangfoldighed og Fællesskab. Skriftserien Gymnasiepædagogik nr. 80, <https://www.gymnasieforskning.dk/mangfoldighed-og-faellesskab-en-etnodidaktisk-analyse-af-kursisttilgange-og-klasserumskultur-paa-hf-og-vuc/>

¹¹ Hobel, P. Interkulturel didaktik (2023). På emu: <https://emu.dk/stx/paedagogik-og-didaktik/didaktiske-tilgange/interkulturel-didaktik> - med videre referencer, bl.a. til Banks.

¹² Dysthe, O. (1997). Det flerstemmige klasserum. Skrivning og samtale for at lære. Århus: Klim. Se specielt kapitel 5.

¹³ Risager, K. (2014). Om at analysere kultur i læremidler. I Tidsskrift for sprog- og kulturpædagogik. Nr. 59. <https://tidsskrift.dk/spr/article/view/26033>

¹⁴ Haugaard, A. (2022). "Luk gymnasiefremmede ind i science". *Gymnasieforskning*, nr. 25, april 2022

¹⁵ Mansour, N. (2022). Der er brug for multikulturel litteratur i danskfaget. <https://videnomlaesning.dk/viden-og-vaerktoejer/forskerklummen/2022/der-er-brug-for-multikulturel-litteratur-i-danskfaget/>

¹⁶ Tonsberg, S (2022): "Lad elever tale deres sprog". *Gymnasieforskning*, nr. 25, april 2022

er der en artikel om interkulturel didaktik i dansk som andetsprog, der peger på, hvordan elevernes kulturelle og sproglige resurser kan være velkomne i klasserummet.¹⁷

For at imødekomme de stille og passive elever opfordrer Mette Alma Kjærsholm Boie til en pædagogisk imødekommenhed, der retter sig mod fx pædagogisk lytning og stilhed og et pædagogisk fokus på sagen og faget og åbner op for andre deltagelsesformer end fx klassedialogen.¹⁸ Et eksempel på en pædagogisk imødekommenhed er Mette Alma Kjærsholm Boie og Christian Dalsgaards 'Model for åben feedbackkultur', der viser, hvordan "eleverne gennem feedback-aktiviteterne, kan 'komme til syne' som sig selv i deres faglige ståsted."¹⁹

Anne Yde Vestergaard tematiserer, hvordan man med en mangfoldig elevgruppe kan tilgodese "elevernes forskellige læringsstile, faglige niveau, særlige evner og motivation samt træne elevernes samarbejdsevner" og give plads til de forskellige stemmer og læringsveje gennem differentiering af undervisningen.²⁰

Undervisningsdifferentieringens mål²¹ er ifølge Wolfgang Klafki, at alle elever kommer til at arbejde på en måde og med et stof, der muliggør, at de bliver dannede, dvs. får mulighed for at udvikle evne til selvbestemmelse, medbestemmelse og solidaritet.²²

---

¹⁷ <https://emu.dk/hf/dansk-som-andetsprog/andetsprogsdidaktik/maa-jeg-have-en-stemme-her-interkulturel-didaktik-i?b=t430-t4431-t4521>

¹⁸ Boie, M. A. K. (2020). Elevstemmer i gymnasiet: - uddannelse overgår alle. Ph.d.-afhandling. Aarhus Universitet. S. 233 [https://pure.au.dk/portal/da/persons/mette-alma-kjaersholm-boie\(05f0b748-5653-4aa4-b503-f08a82a9e8d3\)/publications/elevstemmer-i-gymnasiet\(5851f8ba-56d0-4552-8418-bfadf46f93de\).html](https://pure.au.dk/portal/da/persons/mette-alma-kjaersholm-boie(05f0b748-5653-4aa4-b503-f08a82a9e8d3)/publications/elevstemmer-i-gymnasiet(5851f8ba-56d0-4552-8418-bfadf46f93de).html)

¹⁹ Boie, M. A. K., & Dalsgaard, C. (2022). Feedback-aktiviteter i ungdomsuddannelse: Mod en åben kultur for selvstændighed, samarbejde og refleksion. Aarhus Universitet, Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse. https://pure.au.dk/portal/files/277780256/Feedback_aktiviteter_i_ungdomsuddannelse_final_online.pdf

²⁰ Vestergaard, A. Y. (2022): Differentiering i undervisningen. EMU - Danmarks læringsportal. <https://emu.dk/stx/paedagogik-og-didaktik/didaktiske-tilgange/differentiering-i-undervisningen?b=t6-t385-t3027>

²¹ Wolfgang Klafki (2001). Dannelsese teori og didaktik - nye studier. Forlaget Klim, sjette studie.

²² Wolfgang Klafki (2001). Dannelsese teori og didaktik - nye studier. Forlaget Klim, andet studie, side 68.